

Arbetsmarknadsnämnden
Yttrande

Datum:
2025-05-20

Diarienummer:
AMN-2025-00233

Handläggare:
Erika Sjöqvist

Remissvar över betänkandet Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare, SOU 2025:15

Sammanfattning

Arbetsmarknadsnämnden i Uppsala kommun avstyrker utredningens förslag på bidragstak och förslag på begränsning av försörjningsstödet för större hushåll. Nämnden anser att förslagen strider mot socialtjänstlagen och förespråkar reformer som inkluderar alla biståndsmottagare utan att påverka den ekonomiska standarden för barn.

Arbetsmarknadsnämnden tillstyrker utredningens förslag att införa en uppgiftsskyldighet för Arbetsförmedlingen. Nämnden anser dock att fler uppgifter än de föreslagna bör ingå samt att Arbetsförmedlingen också bör åläggas en skyldighet att på eget initiativ delge socialnämnden information.

Arbetsmarknadsnämnden tillstyrker utredningens förslag gällande förändringar i regelverket för personer som är sjuka och saknar sjukpenninggrundande inkomst. Krav på läkarintyg, kunskapsstöd för handläggare, krav på deltagande i arbetslivsinriktad rehabilitering och stärkt samverkan mellan myndigheter är viktiga reformer för ökad likvärdighet och bättre stöd till personer som är förhindrade att arbeta på grund av sjukdom. Att socialnämnden ges möjlighet att initiera samordnad individuell plan med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan är också en viktig reform som nämnden välkomnar.

Synpunkter på betänkandet

Bidragstak (avsnitt 7.9)

Arbetsmarknadsnämnden motsätter sig förslaget på bidragstak. Om förslaget genomförs finns en risk att individer får inkomster under en skälig levnadsnivå, vilket också utredningen konstaterar. Nämnden delar utredningens bedömning att förslaget inte är förenligt med barnkonventionen och menar dessutom att det strider mot socialtjänstlagen.

En moderniserad riksnorm (avsnitt 8.9)

Arbetsmarknadsnämnden välkomnar utredningens förslag på modernisering av budgetposterna i riksnormen så att de bättre stämmer överens med dagens konsumtionsmönster, exempelvis genom att internet inkluderas och dagstidning tas bort.

Arbetsmarknadsnämnden stöder utredningens förslag om att knyta riksnormen till Konsumentverkets pris- och konsumtionsundersökningar. Dock anser nämnden att kostnadsposten för lek och fritid bör höjas för att säkerställa att barn har möjlighet att delta i fritidsaktiviteter. Detta är viktigt för att värna om barns rättighet till lek och fritid enligt barnkonventionen, och för att motverka att biståndsberoende går i arv. Nämnden anser att den föreslagna nivån för lek och fritid är för låg, särskilt för äldre barn som deltar i idrottsföreningar. Försörjningsstödet till lek och fritid i förslaget till ny riksnorm når inte upp till dagens nivå ens när fritidskortet för barn och unga räknas med. Därför bör kostnadsposten för lek och fritid ligga kvar på nivån i nuvarande riksnorm, även om det innebär att den nya riksnormen inte blir kostnadsneutral jämfört med dagens regelverk.

Lokala tillägg inom det ekonomiska biståndet (avsnitt 9.7)

Arbetsmarknadsnämnden avstyrker utredningens förslag om att begränsa möjligheten för kommuner att skjuta till försörjningsstöd utöver riksnormen, eftersom det innebär ett allt för stort ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Förhållanden mellan kommuner kan skilja sig åt. Lagkrav ska därför utgöra en nationell lägstanivå och inte utgöra ett tak.

Begränsning av försörjningsstödet för större hushåll (avsnitt 10.6)

Arbetsmarknadsnämnden motsätter sig förslaget att begränsa försörjningsstödet för hushåll med fler än tre barn. Nämnden anser inte att förslaget är förenligt med socialtjänstlagen och principen om ekonomiskt bistånd som det yttersta skyddsnätet. Enligt utredningens egna beräkningar bedöms effekterna av förslaget vara mycket små, och nämnden menar att socialtjänstens mål att främja människors ekonomiska och sociala trygghet väger tyngre.

Arbetsmarknadsnämnden menar vidare att förslaget skulle få ett svagt genomslag eftersom målgruppen hushåll med fler än tre barn utgör en mycket liten andel av det totala antalet bidragshushåll. Nämnden förespråkar i stället reformer som omfattar alla bidragshushåll och ökar drivkrafterna till arbete utan att påverka den ekonomiska standarden för barn. Exempelvis kan det vara mer träffsäkert att avskaffa jobbstimulansen, eftersom den skapar inläsningseffekter för biståndstagare.

Nämnden menar också att riksnormens utformning redan beaktar skalfördelar med att vara flera i hushållet, och att denna modell är att föredra. Förslaget att minska försörjningsstödet till hushåll med fler än tre barn är inte förenligt med andra gällande målsättningar och regelverk, exempelvis flerbarnstillägget som utgår från att kostnaderna ökar med fler barn.

Kompletterande bistånd vid deltagande i studier inom ramen för arbetsmarknadspolitiska program (avsnitt 11.7)

Arbetsmarknadsnämnden instämmer med utredningen att det finns behov av en översyn av hur regelverket inom ekonomiskt bistånd harmoniserar med reguljära

studier inom ramen för arbetsmarknadspolitiska program. Det är i dagsläget problematiskt att Arbetsförmedlingen kan anvisa den enskilde till studier utan att socialnämnden är delaktig i planeringen. I vissa fall gör socialnämnden en annan bedömning än Arbetsförmedlingen gällande individens behov av utbildning. De personer som är beroende av kompletterande ekonomiskt bistånd för att finansiera sina studier riskerar i dessa fall att fastna i ett långvarigt biståndsberoende utan att socialnämnden har möjlighet att påverka individens planering. Det är exempelvis svårt för socialnämnden att hänvisa personer till att söka studiemedel när de redan har en planering från Arbetsförmedlingen inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program. Mot bakgrund av ovanstående anser Arbetsmarknadsnämnden att staten och kommunens roller gällande planering och stöd till personer som studerar behöver tydliggöras.

Utökad uppgiftsskyldighet för bättre kontroll av kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande (avsnitt 13.8)

Arbetsmarknadsnämnden tillstyrker utredningens förslag att utöka Arbetsförmedlingens uppgiftsskyldighet, men menar att Arbetsförmedlingen också bör åläggas att på eget initiativ dela information med socialnämnden. Nämnden menar att förbättrad samverkan och informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommunen är nödvändig för att individer ska kunna komma in på arbetsmarknaden. Genom att parterna har en gemensam bild av varje individs förutsättningar och möjligheter ökar sannolikheten att rätt stöd och insatser sätts in. För att samverkan mellan parterna ska fungera är det viktigt att Arbetsförmedlingen blir skyldig att delge kommunen avvikelser gällande en person.

Arbetsmarknadsnämnden avstyrker utredningens förslag att vissa uppgifter inte ska omfattas av Arbetsförmedlingens uppgiftsskyldighet, särskilt uppgifter om orsaken till att en person har avregistrerats från Arbetsförmedlingen, orsaken till ett sanktionsbeslut och innehållet i en persons handlingsplan. Nämnden anser att dessa uppgifter behövs för att socialnämnden ska kunna fatta rätt beslut om ekonomiskt bistånd och individens planering samt kunna fullfölja sitt uppdrag att hjälpa människor till självförsörjning.

Arbetsmarknadsnämnden instämmer i utredningens bedömning att det finns behov av att utveckla lagstiftningen så att socialnämnden får ta del av uppgifter som ska användas för att hjälpa biståndssökande att komma i egen försörjning.

Ökad användning av kunskapsbaserade metoder inom ekonomiskt bistånd (avsnitt 15.12)

Arbetsmarknadsnämnden stöder utredningens förslag att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd för arbetet med att bryta långvarigt biståndsmottagande. Nämnden menar att de metoder som förespråkas i ett nationellt kunskapsstöd bör vara testade och utvärderade samt att stödet bör ge vägledning i hur metoderna kan implementeras i verksamhetssystem.

Personer som är sjuka och saknar sjukpenninggrundande inkomst (avsnitt 16.6)

Arbetsmarknadsnämnden tillstyrker utredningens förslag att personer som är sjuka och inte kan arbeta ska lämna ett läkarintyg till socialnämnden. Detta skulle leda till en mer likvärdig behandling av personer med och utan sjukpenninggrundande inkomst och sannolikt öka den enskildes möjlighet att ta del av koordineringsinsatser.

Arbetsmarknadsnämnden tillstyrker också utredningens förslag att Socialstyrelsen och Försäkringskassan ska få i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd för handläggare inom ekonomiskt bistånd. Nämnden anser att ett sådant stöd bör klargöra hur socialtjänsten kan gå till väga för att anställa eller anlita legitimerad vårdpersonal, exempelvis arbetsterapeuter, som stöd för bedömningar av arbetsförmåga.

Arbetsmarknadsnämnden tillstyrker utredningens förslag om att socialnämnden ska kunna ställa krav på att personer som är förhindrade att arbeta på grund av sjukdom deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering. Nämnden välkomnar att kraven blir mer likvärdiga mellan personer med och utan sjukpenninggrundande inkomst samt att kommunens roll för personer i målgruppen tydliggörs och stärks.

Arbetsmarknadsnämnden delar utredningens bedömning att samverkan mellan ansvariga myndigheter behöver stärkas för att biståndsmottagare utan sjukpenninggrundande inkomst ska få ändamålsenligt stöd. Nämnden menar dock, till skillnad från utredningen, att det vore bättre om en statlig myndighet ansvarade för både försörjning och rehabilitering för denna grupp. Om det delade ansvaret mellan kommunen och statliga myndigheter kvarstår måste regelverket ses över och ansvarsfördelningen tydliggöras. Det är inte hållbart att samarbetet bygger på lokala lösningar. Utredningens förslag att ta fram ett kunskapsstöd är ett steg i rätt riktning.

Strukturerad samverkan enligt samordnad individuell plan (avsnitt 17.7)

Arbetsmarknadsnämnden tillstyrker utredningens förslag att ge kommunerna möjlighet att initiera samordnad individuell plan med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen när en person har fått avslag på samordnad rehabilitering. Nämnden delar utredningens bedömning att samordnad individuell plan är ett viktigt verktyg för att bryta långvarigt biståndsberoende men att arbetet idag är alltför beroende av lokala överenskommelser. Det vore därför bra med tvingande lagstiftning som ställer krav på samverkan mellan myndigheterna.

Ekonomiskt bistånd till kostnader för hyra av bostad i andra hand (avsnitt 18.8)

Arbetsmarknadsnämnden tillstyrker utredningens förslag att försörjningsstöd endast ska lämnas till kostnader för hyra i andra hand för godkända andrahandsupplåtelser. Nämnden ser framför allt positiva effekter av att ställa ett sådant krav, såsom stabilisering av hyresnivåerna för andrahandskontrakt, en tryggare boendesituation för individerna och ökade möjligheter till självförsörjning.

Nämnden är dock positiv till att utredningen föreslår att det ska finnas möjlighet att göra undantag om det finns särskilda skäl vilket är viktigt utifrån ett barnperspektiv. Nämnden vill även understryka vikten av att den enskilde får skäligt rådrum och ett utökat stöd jämfört med idag för att få ett lagligt bostadskontrakt. Exempelvis bör den enskilde kunna få deposition av hyror beviljad som ett lån eftersom detta ofta efterfrågas av hyresvärdar.

Ekonomiskt bistånd till personer som vistas i Sverige utan tillstånd (avsnitt 19.7)

Nämnden delar utredningens bedömning att förslaget i dess nuvarande form strider mot barnkonventionen och vill framhålla vikten av att det finns undantag från kravet för att säkerställa att barn får en skälig levnadsnivå. Nämnden är positiv till att utredningen inte föreslår att begränsa förutsättningarna för socialnämnden att lämna bistånd vid akuta nödsituationer för alla målgrupper.

Arbetsmarknadsnämnden Uppsala

Pavlos Cavelier Bizas
Ordförande

Lotta von Wowern
Nämndsekreterare